

Παρηγία

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ & ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ • ΕΤΟΣ Δ' • ΤΕΥΧΟΣ 13ο • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

Περιοδικόν

ΠΑΡΡΗΣΙΑ

Τριμηνιαία Ἑκδοσις
Οἰκοδομῆς καὶ Ἑνημερώσεως

Ἰανουάριος - Μάρτιος
ΕΤΟΣ Δ' - ΤΕΥΧΟΣ 13^ο

ΕΚΔΟΤΗΣ
Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
κ.κ. Παντελεήμων

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Ἱερὰ Μητρόπολις
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τηλ. 25310 22642
Fax: 25310 23439

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Ἱατροῖδης
Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Ἀμπατζίδης
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΑΛΗΣ
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Σπυρίδων Κιοσσὲς

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΤ
Γιάννης Μενεσιδης

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΔΕΚΤΑΙ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΑΙ
ΑΡΘΡΑ-ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Περιοδικὸν Παρρησία
Ἱερὰ Μητρόπολις
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τ.Θ. 306, Τ.Κ. 69100 Κομοτηνῆς

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
Τυπογραφεῖον «Ἐπικοινωνία Α.Ε.»
Ἐναντι Πανεπιστημιουπόλεως
691 00 Κομοτηνῆς
Τηλ. 25310 81512, Fax: 25310 26027
E-mail: epikoinonia.ae@gmail.com

Περιεχόμενα

01.

Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸ Νέον Ἔτος 2017
Ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ.κ. Παντελεήμονος

03.

Ἡ 25^η Μαρτίου
Μαριγούλα Κοσμίδου
Διευθύντριας Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης Ροδόπης

08.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου
στὴν ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ λαογραφία
Μ. Γ. Βαρβούνη
Καθηγητὴ Λαογραφίας Δ.Π.Θ.
Τμῆμα Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας

12.

Ἰωάννης Δαμασκηνός:
λύρα εὐσημὸς τῆς εὐσεβείας
Μαρία Τζιάτζη-Παπαγιάννη
Καθηγήτρια Βυζαντινῆς Φιλολογίας
Δ.Π.Θ., Τμῆμα Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

20.

«Ἐκκλησιαστικὲς εἰδήσεις»
Ἑπιμέλεια: Ἀρχιμανδρίτης
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Βαρθολομαῖος Ἱατροῖδης,
Ἱεροκλήρυξ Ι. Μ. Μαρωνείας & Κομοτηνῆς

Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ
εἰς τὸ Νέον Ἔτος 2017

Μὲ τὴ χάρη τοῦ σαρκωμένου Λόγου καὶ τὶς πρεσβεῖες τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ὁποῖου σήμερα ἐορτάζουμε τὴ μνήμη, ἓνα νέο ἔτος προβάλλει μπροστά μας. Στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα ὁ νέος χρόνος ὀνομάζεται «νέος ἐνιαυτὸς τῆς χρηστότητας τοῦ Κυρίου». Ὁ χρόνος ἔχει γιὰ τὸν καθένα μας μιὰ ἀρχὴ καὶ φαίνεται νὰ ἔχει καὶ ἓνα τέλος. Ὡς ἀρχὴ προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς μας.

Ποιό ὅμως εἶναι τὸ τέλος;

Στὴ γλῶσσα μας ἡ λέξη τέλος ἔχει δύο ἔννοιες: ἡ μία σημαίνει τὸ τέρμα καὶ ἡ ἄλλη σημαίνει τὴν ὁλοκλήρωση. Ὁ χρόνος μοιάζει μὲ ἓνα ποτάμι ποὺ κυλάει καὶ ποὺ σὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους φαίνεται ὅτι τὸ τέλος του εἶναι ὁ θάνατος. Ὅμως στὴν πραγματικότητα δὲν τελειώνει, ὅπως ὅλα τὰ ποτάμια, ἀλλὰ ἐκβάλλει στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, σὲ μιὰ πραγματικότητα ποὺ δὲν ἀνήκει στὸν χρόνο, ἀλλὰ στὴν αἰωνιότητα.

Τὸ ἐρώτημα ὅμως ποὺ τίθεται εἶναι γιὰ ποιό λόγο μᾶς χαρίζει ὁ Θεὸς τὸν χρόνο; Τὴν ἀπάντηση μᾶς τὴ δίνει εὐστοχα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, λέγοντας ὅτι ὁ

χρόνος θὰ πρέπει νὰ γίνεи «καιρὸς σωτηρίας». Νὰ ἀξιοποιήσουμε δηλαδὴ ὅσο χρόνο μᾶς διαθέσει ὁ Θεὸς γιὰ νὰ σωθοῦμε. Νὰ συναντήσουμε στὴ ζωὴ μας τὸν Χριστό καὶ νὰ ὁλοκληρωθοῦμε. Ὁ ἄνθρωπος βέβαια ποὺ ἐνώνεται μὲ τὸν Θεὸ φανερώνει τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ στὴν καθημερινότητά του. Ὅμως ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ἀληθινὰ ὅταν ἀγαπᾷ, καὶ ὅταν ἀγαπᾷ τότε ἀληθινὰ ζεῖ καὶ χαίρεται τὴ ζωὴ του. Ὁ Χριστὸς μᾶς διαβεβαίωσε ὅτι ἦλθε στὸν κόσμον γιὰ νὰ μπορούμε νὰ ἔχουμε ζωὴ καὶ περισσεύμα ζωῆς.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀλήθειες φανερώνονται στὴ ζωὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἐμπιστεύεται τὴ ζωὴ του στὸν Χριστὸ ὡς τὸν μοναδικὸ τρόπο γιὰ νὰ ζήσει αἰώνια. Στὴ ζωὴ του φανέρωσε τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὴν ἀγάπη. Ἐφτιαξε μιὰ πόλη ἀγάπης ποὺ οἱ μεταγενέστεροι τὴν ὀνόμασαν Βασιλειάδα. Στὸν διάλογο τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μὲ τὸν αἵρετικὸν Ἐπαρχο, ὁ Ἅγιος μᾶς δίνει μαθήματα πίστεως καὶ ζωῆς, καθὼς ἀναφέρει ὅτι ἐξορία εἶναι ἓνας τόπος χωρὶς Θεὸ καὶ ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἡ πρώτη πληγὴ ποὺ νεκρώνει τὸ σῶμα, ὅμως ταυτόχρο-

να μιὰ πληγὴ ποὺ μᾶς φέρνει κοντὰ στὸν Χριστό. Ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας γίνεται καινούργιος ἐὰν βάλουμε στὴ ζωὴ μας τὸν Χριστὸ καὶ ὅταν τὸ θέλημά Του γίνει δείκτης πορείας γιὰ τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς μας.

Ἀδελφοί μου,

Ἡ τοπικὴ μας Ἐκκλησία δίνει βαρύτητα, μεταξὺ ἄλλων, στὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας γιατί ἔχει ὡς καθῆκον της χρησιμοποιώντας τὰ πνευματικὰ ὄπλα νὰ καταπολεμᾷ τὴν ἱστορικὴ ἀγνωσία καὶ τὴν ἠθελημένη διαστρέβλωση τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ποὺ ἐπιχειρεῖται στὴν Πατρίδα μας. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὸ φετεινὸ ἡμερολόγιο τῆς Μητροπόλεώς μας ἀφιερῶσαμε στὸ Βυζαντινὸ παρελθὸν τῆς Ροδόπης, στὰ

μνημεῖα τῆς περιοχῆς, γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἀνθρώπων ποὺ μὲ μεράκι ἐργάστηκαν γιὰ νὰ προσδιορίσουν τὴν ταυτότητά μας. Καθῆκον μας νὰ διαφυλάξουμε τὰ μνημεῖα αὐτὰ ὡς μαρτυρίες ζωῆς καὶ πολιτισμοῦ, νὰ τὰ προσεγγίσουμε ἀναδεικνύοντας τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν τόπο μας, ὥστε νὰ διασώσουμε τὴν πίστη μας καὶ τὴν αὐτοσυνειδησία μας.

Σὰς εὐχομαι ὁλόψυχα τὸ νέον ἔτος νὰ εἶναι εὐλογημένο, σωτήριο καὶ κατὰ Χριστὸν εἰρηνικὸ καὶ καρποφόρο!

Μὲ πατρικὴ ἀγάπη

Ὁ Μητροπολίτης
† ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Παντελεήμων

Ἡ 25^η Μαρτίου

Μαριγούλας Κοσμίδου
Διευθύντριας Δευτεροβάθμιας
Ἐκπαίδευσης Ροδόπης

Οἱ ἔνδοξες ἐπέτειοι ἀποτελοῦν σταθμούς, κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν διακόπτεται ἀπλῶς ἡ ὁμοίομορφη ροὴ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ἐπανερχοῦνται στὴ μνήμη ἔργα γενναῖα. Εἶναι παλαιά, ὥραία καὶ μεγίστης ἀξίας ἡ συνθήειά μας ν' ἀφιερώνουμε στὶς μεγάλες ἐπετείες, κοντὰ στὶς ἄλλες ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις, λίγη ὥρα περισυλλογῆς καὶ στοχασμοῦ.

Σήμερα ὁ κόσμος ὅλος χαίρεται. Σήμερα γιορτάζουμε τὴν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων. Σήμερα ἡ Ἑλλάδα ὁλόκληρη χαίρεται γιατί σήμερα γιορτάζουμε τὴν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους. Σήμερα οἱ πρωτόπλαστοι Ἀδὰμ καὶ Εὐὰ ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Σήμερα ὁ σκλαβωμένος Ἕλληνας ἐλευθερώνει πρῶτα τὴν ψυχὴ κι ὕστερα τὸ σῶμα ἀπὸ

Ὁ ὄρκος τῶν Φιλικῶν, Διονύσιος Τσόκος (1849)

τὰ δεσμὰ τοῦ κατακτητῆ. Σήμερα οἱ ἄγγελοι πανηγυρίζουν τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας. Σήμερα ὁ ἐλεύθερος κόσμος χαίρεται γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους μας.

Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐτοιμάζεται νὰ δεχτεῖ τὶς ψυχὰς τῶν μετανοούντων ἀλλὰ καὶ τὶς ψυχὰς τῶν ἡρώων ἐπαναστατῶν. Ψυχὲς ποὺ ὀρθώνονται ἐμπρὸς στὸν ἐχθρό! Ὑπερασπίζονται τὶς θέσεις τους καὶ τὶς διεκδικοῦν μέσα στὰ καρτέρια τῶν τυράννων.

Σήμερα ὁ Γαβριὴλ ὑπηρετεῖ καὶ ἡ Παρθένος εὐαγγελίζεται παράδοξη σύλληψη, παράδοξη γέννηση. Θεοῦ γέννηση, θεϊκὴ σύλληψη. Σήμερα ὁ Κύριος

εὐλογεῖ παράδοxo ἀγῶνα, ἄνισο ἀγῶνα, ἀγῶνα δικαίου, ἄπιαστο ὄνειρο. Σήμερα πανηγυρίζουμε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ σωτηρία τοῦ γένους μας, τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἕλληνα καὶ τὴν σωτηρία τοῦ ἔθνους μας.

Ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Θρησκεία ἔχει κι ἄλλες - τὸ ἴδιο σημαντικὲς ἐορτὲς νὰ γιορτάσει καὶ νὰ πανηγυρίσει. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία δὲν ἔχει ἄλλη οὔτε εὐγενέστερη, οὔτε λαμπρότερη περίοδο ἀπὸ τὸ 1821.

Ὁ Μαραθῶνας, οἱ Θερμοπύλες, οἱ Πλαταιεῖς ἦταν ὑπέροχα κατορθώματα, ἐνὸς λαοῦ ὅμως ποὺ ζοῦσε ἐλεύθερος,

ένος λαοῦ περήφανου μὲ ὑψηλὸ πολιτισμό, μορφοποιημένου μέσα ἀπὸ τὴ δημοκρατία τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, χαλυβδωμένου στὴν παλαίστρα τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, συννησιμένου νὰ μάχεται.

Ἀλλὰ τὸ 1453 μπῆκαν στὴν Πόλη οἱ ὀχτροὶ καὶ στὴν ψυχὴ ὁ φόβος! Ἡ ἐξέγερση τῶν σκλάβων τοῦ '21, τῶν ὁποίων τὸ φρόνημα ἔπρεπε λογικὰ νὰ εἶχε ἐκμηδενισθεῖ μετὰ ἀπὸ 400 χρόνια ζωῆς κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τοῦ Ὄθωμανοῦ κατακτητῆ εἶναι κάτι τὸ καταπληκτικὸ καὶ σπάνιο στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὸς ὁ ἀγώνας ἦταν Ἑθνικοαπελευθερωτικὸς. Ἦταν ἓνας ἀγώνας ἐνὸς λαοῦ ποὺ ἀγάπησε μὲ πάθος τὴν ἐλευθερία. Ποὺ ἄντλησε θάρρος ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς πίστεως στὸν Θεὸ καὶ ἀποφάσισε ἢ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἢ νὰ πεθάνει. Ποὺ στὸ κάλεσμα τοῦ Ρήγα Φεραίου μέσα στὸν Θούριό του: «καλλίτερα μίας ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακὴ», ἀπάντησε «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος». Ἕνας ἀγώνας ἐνὸς ἀνδρείου λαοῦ!

Ἀφοῦ καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ἀνδρεῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν φοβᾶται τὸν ἑνδοξο θάνατο! Ποὺ ἐνῶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς δράσης εἶναι ὀρμητικὸς πρὶν ἀπὸ αὐτὴν εἶναι ἥρεμος! Ποὺ ἐνῶ οὐδόλως ὑπερτερεῖ τοῦ ἀντιπάλου του, ἐκεῖνος τολμᾷ τὸ ἀδιανόητο! Ἐνὸς λαοῦ ποὺ εἶχε κουραστεῖ νὰ τὸν ἀποκαλοῦν ραγιά καὶ νὰ τὸν ταπεινώνουν. Ποὺ ζητοῦσε ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ τύραννου ἀλλὰ καὶ τοῦ δογματισμοῦ καὶ τοῦ φανατισμοῦ. Ποὺ μαζί, ταυτό-

χρονα καὶ παράλληλα, διεκδικοῦσε ἐλευθερίαν ἀπὸ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, ἀπὸ τὴν ἀνεξέταστη ἀποδοχὴ τῶν ἰδεῶν τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὴν ἀλλότρια ἐπιβολή, ἀπὸ τὴν πνευματικὴ δεσποτεία. Ἕνας ἀγώνας γιὰ τὴν ἀνεξάρτητη ἐθνικὴ ἐστία καὶ τὴν ἀνάπτυξη δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Κίνημα ἐθνικὸ καὶ συνάμα πολιτικὸ! Κίνημα παράλληλο καὶ συγχρονισμένο μὲ τὰ κινήματα ποὺ ἀναπτύσσονταν στὴν τότε Εὐρώπη. Κι ἔφερε βοήθεια ἀπ' ἔξω! Κίνημα ποὺ ἔγινε γνωστὸ, συγκίνησε καὶ βρῆκε ὑποστηρικτὲς ἀκόμη καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ὑπῆρξαν πρωτεργάτες! Ὑπῆρξαν πρῶτοι ἀγῶνες καὶ ξεσηκωμοὶ ποὺ ἀπέτυχαν! Ἀλλὰ αὐτοὶ συνέχισαν! Ἐμψυχωτὲς καὶ ἀρχηγοί! Ἄλλοι μὲ τὸ κονδύλι τους κι ἄλλοι μὲ καρυοφύλλι! Λαϊκοὶ καὶ κληρικοί! Ἄνδρες καὶ γυναῖκες! Στεριανοὶ καὶ θαλασσινοί! Ὅλοι μαζὶ ἀνάψανε τῆς λευτεριᾶς φωτιῆ!

Ὑπῆρξε ὅμως τὸ μεγάλο ἀνώνυμο πλῆθος στὸ ὁποῖο στηρίχτηκε ὁ ἀγώνας. Ἀγῶνας ποὺ ἐδραιώθηκε στὶς διάφορες περιοχὲς ποὺ ἔμειναν στὴν ἱστορία: ἀγῶνας ποὺ πολλὰς φορὲς προδόθηκε.

Ἐφιάλτες καὶ Γούσηδες δυστυχῶς πάντα υπάρχουν! Μὰ ἀπέναντί τους θὰ ὀρθώνονται ἄτομα ὅπως ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Παπαφλέσσας καὶ ὁ Σαμουὴλ καὶ ἡ Δέσπω καὶ ἡ Μπουμπουλίνα κι ὁ Καραϊσκάκης κι ὁ Κανάρης καὶ ἄλλοι. Ἀγῶνας ποὺ οἱ ἄνθρωποι ἔχασαν τὰ πάντα. Ποὺ δὲν κράτησαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τοὺς παιδιά, οἰκογένεια, περιουσία.

Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη στην Καστέλα, Θεόδωρος Βρυζάκης (1855)

Για την έλευθερία!! Άμέτρητες σελίδες ξνδοξης ιστορίας και κατορθωμάτων αλλά και παλινωδιών που δέν δύναται κανείς νά αποδώσει σέ έναν πανηγυρικό. Ένας αγώνας που όδήγησε στο κίνημα του φιλελληνισμού τον όποιο θα τιμήσουμε σέ λιγότερο από ένα μήνα, που στέφθηκε μέ δάφνες και που είχε ως υπέρτατο ξπαθλο την Ίδρυση του έλεύθερου Έλληνικού κράτους!

Αυτός ό αγώνας εύλογήθηκε αυτή τη σημαντική μέρα αυτήν είδικά την έποχή. Τέτοιαν ήμέρα διάλεξε ή σπλαχνική Μαρία. Νά πεϊ στον Κύριο του Παντός που τὰ άψυχα έμψυχώνει «Κοίτα στη γη τους Χριστιανούς που μ' άπειρη λατρεία έμέ

γιορτάζουν σήμερα πόση σκλαβιά πλακώνει».

Πολλοί, όρθολογιστές, τò θεώρησαν ως τυχαίο ή επίπλαστο γεγονός. Έργο των ιστορικών είναι νά άμφισβητούν αλλά και μοίρα τους επίσης νά άμφισβητούνται. Για τους υπόλοιπους δέν ήταν τυχαία ή έναρξη της έξέγερσης στην άρχή της άνοξης. Πράξη στρατηγικής. Άνοιξη για νά άρχίσει ό αγώνας μέ εύνοϊκές συνθήκες καιρού και για νά υπάρχει άρκετός διαθέσιμος χρόνος για μάχες μέχρι τον έπόμενο χειμώνα. Άνοιξη για νά μπορέσει νά έμψυχωθεϊ ό λαός καθότι ό χειμώνας που έφευγε θεωρήθηκε ότι άποτύπωνε τὰ χρόνια της όθωμανικής

ὑποδούλωσης. Ἡ ἀναγέννηση τῆς φύσης πάλι παραλληλίστηκε μὲ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους καὶ τὰ λαμπρὰ χρώματα τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα, τὸ καινούργιο, τὸν ἐρχομὸ τῆς λευτεριάς.

«Ὡς πότε παλικάρια», φώναξε καὶ κάλεσε ὁ Ρήγας ὅλους τοὺς Βαλκανικοὺς λαοὺς: μὲ μία κοινὴ ὁρμὴ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ζώσουμε σπαθί. Καὶ μερίασε ὁ βράχος! Καὶ ἦρθε τὸ κύμα! Μὲ μία κοινὴ ὁρμὴ γιὰ Ἑθνικὴ ἀνεξαρτησία, ἐλευθερίαν τῆς γλώσσας, διακήρυξη τῆς καταγωγῆς τους, ἀξίωση τῆς πίστης τους.

Ὑπῆρξε λοιπὸν μία μεγάλη γενιὰ ποὺ τὰ ἔργα της μιλοῦν πιὸ εὐγλωττα ἀπὸ τὸν καθιερωμένο αὐτὸ πανηγυρικὸ ποὺ ἐκφωνεῖται. Μία γενιὰ ποὺ χωρὶς νὰ ζητᾶ ὑλικά ἀνταλλάγματα –μισθοφόροι στρατοὶ δὲν πανηγυρίζουν τέτοιες νίκες– ἔδω-σε τὸ αἷμα της, τὴ νιότη της, τὴ ζωὴ της γιὰ τὴν πατρίδα. Γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ 25η Μαρτίου εἶναι ἑορτὴ κάθε ἐλεύθερου ἀνθρώπου.

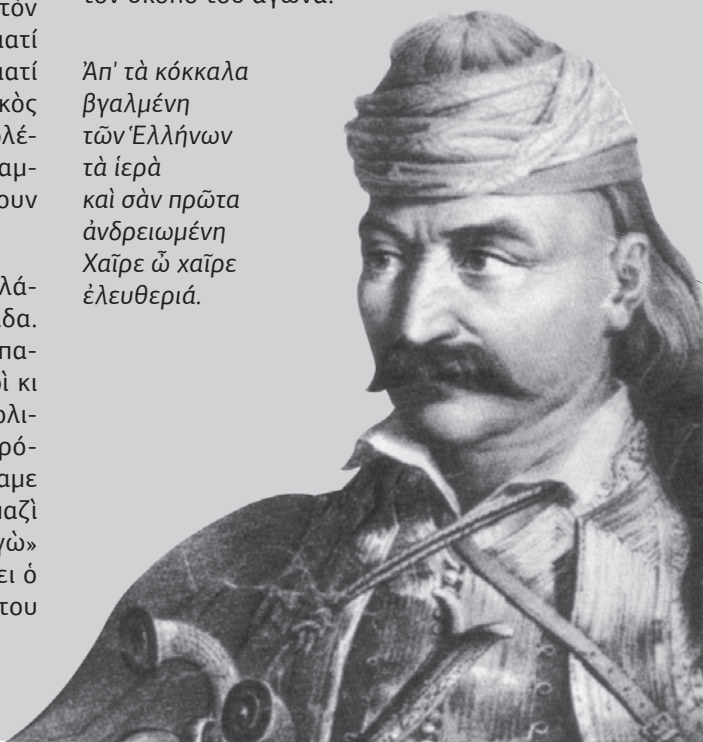
Ἀξιοὶ μακαρισμοῦ κατέκτησαν τὸν χρόνο καὶ τὸν χώρο. Τὸν χρόνο, γιατί κέρδισαν τὴν Ἀθανασία. Τὸν χώρο, γιατί οἱ τάφοι τους – ὅπως γράφει ὁ ἱστορικὸς Θουκυδίδης γιὰ τοὺς νεκροὺς τῶν πολέμων – δὲν εἶναι ἐκεῖ ποὺ βρίσκονται θαμμένοι. Οἱ τάφοι τῶν ἡρώων φωλιάζουν στὶς καρδιές μας.

Ὅνειρό τους καὶ πόθος τους ἡ Ἑλλάδα. Πόνος καὶ καπμὸς τους ἡ Ἑλλάδα. Μία ἀτέλειωτη Ἑλλάδα: Τούτην τὴν πατρίδα τὴν ἔχομεν ὅλοι μαζί, καὶ σοφοὶ καὶ ἄμαθεῖς καὶ πλούσιοι καὶ φτωχοὶ καὶ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ πλεόν μικρότεροι ἄνθρωποι. Τὸ λοιπὸν δουλέψαμε ὅλοι μαζί, νὰ τὴν φυλάμεν καὶ ὅλοι μαζί καὶ νὰ μὴν λέγῃ οὔτε ὁ δύννατος «ἐγὼ» οὔτε ὁ ἀδύννατος. Ξέρετε πότε νὰ λέξει ὁ καθεὶς «ἐγὼ»; Ὅταν ἀγωνιστεῖ μόνος του

νὰ φκειάσῃ ἢ νὰ χαλάσῃ, νὰ λέγει «ἐγὼ», ὅταν ὁμως ἀγωνίζονται πολλοὶ νὰ φκειάσουν τότε νὰ λένε «ἐμεῖς». Εἴμαστε στὸ «ἐμεῖς» κι ὄχι στὸ «ἐγὼ», ὅπως εἶπε καὶ ὁ Μακρυγιάννης.

Ἦρθαμε λοιπὸν σήμερα ἐμεῖς σ' αὐτὸν τὸν ναὸ ὅπως καὶ κάθε χρόνο τέτοια μέρα νὰ δοξάσουμε καὶ νὰ ὑμνήσουμε. Ἦρθαμε λοιπὸν ἐμεῖς νὰ ψάλλουμε μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους γιὰ νὰ δεχθοῦμε τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς ἔλευσης τοῦ Σωτήρα. Ἦρθαμε νὰ ψάλλουμε μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους ἐπιμνημόσυνη δέηση γιὰ κείνους ποὺ μᾶς δόξασαν καὶ μᾶς λευθέρωσαν. Καὶ γονατίσαμε μπροστὰ στὴν Παναγιά ἔστω καὶ νοερὰ μαζί μὲ τὸν Ἀρχάγγελο καὶ ψάλαμε: *Χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*. Κι ἂς γονατίσουμε μὲ τὶς ψυχές μας μπροστὰ στοὺς τάφους ἐκείνων, μπροστὰ στὶς ἱερὲς σκιές ἐκείνων. Κι ἂς ψιθυρίσουμε τὸ ὕμνο ποὺ ἐκεῖνοι θὰ ἤθελαν ν' ἀκούσουν καὶ νὰ τραγουδήσουν. Τὶς λίγες λέξεις ποὺ ὁ ἐθνικὸς μας ποιητὴς ἔβαλε στὴ σειρὰ καὶ ἔκλεισε μέσα τοὺς τὸν σκοπὸ τοῦ ἀγώνα.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα
βγαλμένα
τῶν Ἑλλήνων
τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα
ἀνδρειωμένη
Χαῖρε ὦ χαῖρε
ἐλευθεριά.

Μ. Γ. Βαρβούνη
Καθηγητὴ Λαογραφίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμῆμα Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου στὴν ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ λαογραφία

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, στὶς 25 Μαρτίου, συμπίπτει μὲ τὴν ἐθνικὴ ἐπέτειο τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἑναρξης τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, καὶ ὁ διφυὴς αὐτὸς θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς

ἑορτασμὸς ἔχει βαθύτατα προσδιορίσει τὴ φυσιογνωμία τῆς ἑορτῆς αὐτῆς. Σὲ πολλοὺς ἑλληνικοὺς τόπους θεωροῦσαν τὴν ἑορτὴ ὡς ὁρόσημο γιὰ τὴν ἑναρξη τῆς ἀνοιξης καὶ τὴ συνακόλουθη ἐπιστροφὴ τῶν χελιδονιῶν, γι' αὐτὸ καὶ τὰ παιδιά

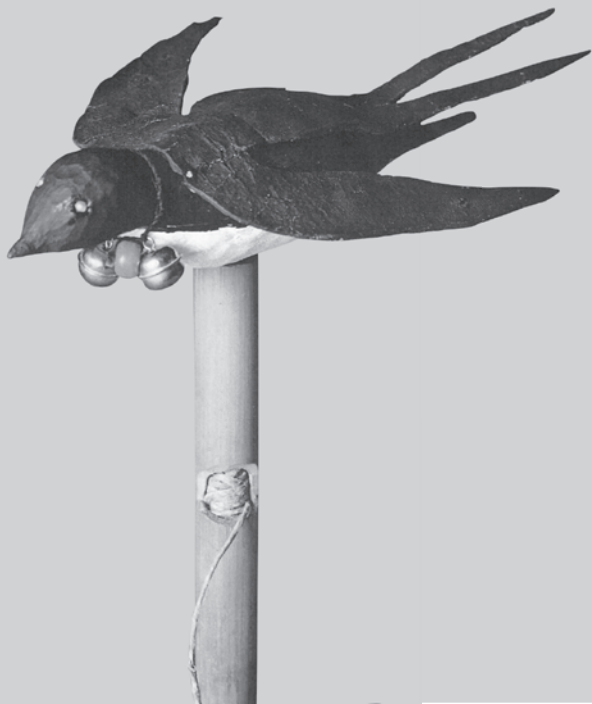
ἐβγαζαν ἀπὸ τὸ χέρι τοὺς τὸν «μάρτη», δηλαδὴ τὴ στριμμένη ἄσπρη καὶ κόκκινη κλωστή ποὺ εἶχαν φορέσει τὴν πρώτη Μαρτίου, καὶ τὴν ἄφηναν σὲ κλαδιὰ δένδρων «γιά νὰ τὸν πάρουν τὰ χελιδόνια», τραγουδώντας ἢ ἀπαγγέλλοντας παραλήλως καὶ στίχους ἀπὸ τὸ τραγούδι τοῦ χελιδονίσματος.

Ἡ ἰδέα τοῦ ὀρίου, τῆς λειτουργίας δηλαδὴ τῆς ἐορτῆς ὡς χρονικοῦ ὁροσήμου γιὰ τὴν ἔναρξη τῆς ἀνοιξιάτικης περιόδου, ὁδήγησε στὴν παγίωση μίας σειρᾶς ἀναλόγων διαβατήριων τελετουργιῶν. Ἔτσι, γιὰ παράδειγμα, στὶς Καρυές τῆς περιοχῆς Καβακλί, στὴ Βόρεια Θράκη, τὰ μεσάνυχτα τῆς παραμονῆς τῆς ἐορτῆς χτυποῦσαν δυνατὰ χάλκινα οἰκιακὰ σκεύη, γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τοῦ κακοῦ, ἐνῶ παραλλήλως ἀπήγγειλαν ἐπωδή, καὶ ἄναβαν τελετουργικὲς πυρές, τὶς ὁποῖες καὶ ὑπερρηδοῦσαν.

Στὴν Κεσσάνη τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης παρόμοια τελετουργία εἶχε τὸν χαρακτήρα ἀγερμοῦ τῶν παιδιῶν στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ στὸν Αὐλότοπο τοῦ Σουλίου, στὴν Ἡπειρο, συνήθιζαν τὴν παραμονὴ νὰ χτυποῦν μὲ ξύλο ἓνα ταψὶ στὸν κῆπο κάθε σπιτιοῦ. Σὲ ἄλλα μάλιστα χωριά τῆς Ἠπείρου χτυποῦσαν ὄχι μόνο χάλκινα, ἀλλὰ καὶ πῆλινα σκεύη μὲ κουτάλια, ἄναβαν ἐθιμικὲς πυρές καὶ χτυποῦσαν κουδούνια, ἀλλὰ καὶ ἔκαιγαν τὴν κοπριὰ τῶν ζώων, καπνίζοντάς τα «γιά νὰ μὴν ἀρρωστοῦν». Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, οἱ ἐπωδὲς ποὺ ἀπαγγέλλονταν, ἀποτελώντας ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς τελετουργίας, ἐξόρκιζαν τὰ φίδια, ἀλλὰ καὶ τὰ βλαπτικὰ ἔρπετά καὶ ἔντομα, μὲ προφανῆ στόχο τὴν προφύλαξη τῆς μελλοντικῆς σοδειᾶς καὶ τῶν καλλιεργειῶν τους. Ὁ Ν. Γ. Πολίτης ἀναφέρει μάλιστα ὅτι στὰ χωριά τῆς Ἠπείρου συνήθιζαν τὸ πρῶτὴ τῆς ἐορτῆς νὰ περιφέρονται μὲ πομπὴ στὰ χωράφια, τοὺς κήπους καὶ τὰ ἀμπέλια τους, μὲ τραγούδια καὶ χτυπήματα κουδουνιῶν, πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ διώξουν τὰ βλα-

πτικὰ φίδια καὶ τὰ ἔρπετά, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἂν τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀκουστεῖ βροντὴ, τὴν ὑπόλοιπη χρονιά δὲν θὰ ἐμφανιστοῦν φίδια στὴν περιφέρεια τοῦ χωριοῦ.

Στοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου ὁ ἀγερμὸς τῶν παιδιῶν πραγματοποιιοῦνταν μετὰ τὸ μεσημεριανὸ φαγητό, μὲ κουδούνια καὶ κυπριὰ ἀπὸ τὰ ζῶα τους, καὶ μὲ ἐπὶ κλησὴ γιὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν φιδιῶν καὶ τῶν ἔρπετων ἀπὸ τὶς καλλιέργειές τους. Σὲ ἄλλες πάλι περιοχὲς οἱ κοπέλλες πῆγαιναν στὰ χωράφια, ἔπιαναν τὰ στάχυα καὶ εὐχονταν τελετουργικὰ «Ὅσα σιτάρια πιάνω, / τόσα μαλλιά νὰ κάνω», σὲ μία προσπάθεια νὰ ἀποκτήσουν τελετουργικὰ τὴ θαλερότητα καὶ τὴ ζωντάνια τῆς φύσης. Στὴν Ἀλεξανδρούπολη συνήθιζαν νὰ πηγαίνουν στὴν ἐξοχή, ὅπου κυλιοῦνταν τελετουργικὰ στὸ χορτάρι, καὶ κατόπιν ἔτρωγαν ἐκεῖ πίτες ποὺ εἶχαν πάρει ἀπὸ τὰ σπίτια τους, ἐνῶ ἄλλοι κατασκεύαζαν κούνιες καὶ κου-

νιοῦνταν τραγουδώντας ἐρωτικά καὶ γονιμικοῦ περιεχομένου τραγούδια. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πίστευαν ὅτι συνειρμικά καὶ μαγικά ἀποκτοῦσαν τὴ δροσιὰ καὶ τὴ δύναμη τῆς φύσης καὶ τῆς βλάστησης.

Στὴν Καππαδοκία μάλιστα παρασκευάζαν μικρὲς πίτες, σὲ μία ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔβαζαν νόμισμα, καὶ ὅποιος τὸ ἔβρισκε θεωροῦνταν ὁ τυχερὸς τῆς χρονιάς, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἔθιμα τῆς Πρωτοχρονιάς. Ἐπίσης, τηροῦσαν αὐστηρὴ ἐθιμικὴ ἀργία, πιστεύοντας ὅτι ἂν ἐργαστοῦν θὰ ἐπισύρουν τὴν τιμωρία τους ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ στὴν Κρήτη δὲν ἔλεγαν κὰν τὴ λέξη «ψαλίδι», πιστεύοντας ὅτι σὲ διαφορετικὴ περίπτωσι θὰ γεμίσει τὸ σπίτι

ψαλίδες. Αὐστηρὰ ἐπίσης ἀπαγορευόταν καὶ ἡ σαρκικὴ συνεύρεση τῶν ζευγαριῶν τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς, μὲ τὴν πίστη ὅτι μία ἐγκυμοσύνη ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ εἶχε ὡς συνέπεια τὴ γέννηση παιδιοῦ δύσμορφου, ἀνάπηρου καὶ τερατόμορφου, ὅπως θεωροῦσαν ὅτι συνέβαινε μὲ ὅλα τὰ «γιορτοπιάσματα». Μάλιστα, στὴν Ἀράχωβα πίστευαν ὅτι ἀκόμη καὶ τὸ νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφέρουν στὸ σπίτι μὲ τρεῖς στάσεις, γιατί διαφορετικὰ θὰ παρυσιάζονταν φίδια στὸ σπίτι τους.

Σὲ ἀνάλογες δοξασίες καὶ δεισιδαιμονίες διαφόρων ἐλληνικῶν περιοχῶν, ὅπως τῆς Ὑδρας, τῆς Λήμνου καὶ τῆς Πυλίας, κοινὴ εἶναι ἡ πίστη ὅτι παραβίαση τῆς ἐθιμικῆς ἀργίας τῆς ἑορτῆς εἶχε ὡς συνέπεια τὴν ἐμφάνιση βλαπτικῶν ἐντόμων μέσα στὸ σπίτι ἢ στὰ κτήματα, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴ τῆς σοδειᾶς ἢ βασικῶν περιουσιακῶν στοιχείων κάθε οἰκογένειας. Στὴν Κρήτη ἐπίσης τελοῦσαν καὶ μαντεύματα ἀπὸ τὴν τελευταία μπουκιὰ τοῦ ψωμιοῦ τοῦ ἑορταστικοῦ τραπεζιοῦ, τὴν ὁποία τὰ κορίτσια τοποθετοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τους, ἀπαγγέλλοντας σχετικὴ ἐπωδὴ, ὥστε νὰ προκαλέσουν μαντικά περὶ γάμου ὄνειρα.

Ἐπίσης εὐλαβικὰ τηρεῖται ἡ κατάλυση ψαριοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴ αὐτή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διάλειμμα καὶ γιὰ τὴν αὐστηρὴ νηστεία τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ἐμπίπτει πάντοτε ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Συνήθως καταναλώνεται μπακαλιάρος μὲ σκορδαλιά, ποὺ ἔχει πλέον ἐπικρατήσει ὡς τὸ ἐθιμικὸ ἐπιβεβλημένο ἔδεσμα τῆς ἡμέρας. Ναοὶ ποὺ ἑορτάζουν ὑπάρχουν σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας, μὲ κυριότερο ἴσως τὸ προσκύνημα τῆς Εὐαγγελίστριας στὴν Τήνο, ποὺ καθιερώθηκε μετὰ τὴν θαυματουργικὴ εὕρεση τῆς εἰκόνας τῆς Μεγαλόχαρης, τὸ 1823.

Τέλος, ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ἀποτελοῦσε παλαιότερα ὀρόσημο γιὰ τὴν μετακίνηση τῶν νομάδων κτηνοτρόφων ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ στὰ ψηλότερα βοσκοτόπια, ὅπου θὰ περνοῦσαν τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν μετακίνηση τῶν κυψελῶν τῶν μελισσοτρόφων στὴν ὑπαιθρο. Εἰδικότερα οἱ Σαρακατσάνοι τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἔβαζαν («ἀρμάτωναν») τὰ «κυπροκούδουνα» στὰ ζῶα τους, ἐνῶ τὰ ἀγόρια, κρατώντας ἕνα καλαθάκι μὲ λουλούδια, περιέρχονταν τὰ κονάκια καὶ εὐχόνταν γιὰ τὴ νέα κτηνοτροφικὴ περίοδο ποὺ ἄρχιζε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Δ. Β. Οἰκονομίδης, «Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου (Λαογραφία)», *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια* 5 (1964) 983-985· Β. Ποῦκνερ, «Θεατρικὰ στοιχεῖα στὰ δρώμενα τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου», *Πρακτικὰ Δ' Συμποσίου Λαογραφία τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου*, Θεσσαλονίκη 1983, 252· Χρ. Χρηστίδης, «Ἡθὴ καὶ ἔθιμα τοῦ Λαγοῦ», *Θρακικὰ* 42 (1968) 242· Ε. Γραμματίκογλου, «Λαϊκὴ λατρεῖα εἰς Πύθιον Διδυμοτείχου», *Θρακικὰ* 43 (1969) 197· Δ. Πετρόπουλος, «Λαογραφικὰ Σκοπέλου-Πέτρας Ἀνατολικῆς Θράκης», *Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ* (1941-1942) 144-145· Δ. Βραχιόλογλου, *Μορφὲς λαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴ Θράκη καὶ στὸν Ἑβρο*, Ἀλεξανδρούπολη 2000, 52· Α. Δευτεραῖος, «Ἐκθεσις λαογραφικῆς ἐρεῦνης εἰς περιοχὰς τοῦ νομοῦ Κοζάνης», *Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἑρεύνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας* 18-19 (1965-1966) 253· Ε. Σταμούλη-Σαραντή, «Παραδόσεις τῆς Θράκης», *Θρακικὰ* 7 (1936) 309-310 [*Λαογραφία* 14 (1952) 170]· Ν. Α. Κεφαλινιάδης, *Ἡ λατρεῖα τῆς Παναγίας στὰ ἑλληνικὰ νησιά 2*, Ἀθῆνα 1991, 279· Γ. Ν. Αἰκατερινίδης, «Συνοπτικὴ λαογραφικὴ θεώρηση τῆς Χαλκιδικῆς», *Πρακτικὰ Γ' Διεθνοῦς Συμποσίου*, Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία Χαλκιδικῆς, Θεσσαλονίκη 1993, 235· Δ. Λουκόπουλος – Δ. Πετρόπουλος, *Ἡ λαϊκὴ λατρεῖα τῶν Φαράσων*, Ἀθῆνα 1949, 51· Δ. Σ. Λουκάτος, *Πασχαλινὰ καὶ τῆς ἁνοιξῆς*, Ἀθῆνα 1980, 34-36· Ν. Σ. Μάργαρης, *Λαογραφικὴ οἰκολογία*, Ἡθὴ-ἔθιμα-συμπεριφορὰ-περιβάλλον, Ἀθῆνα 1991· Δ. Πετρόπουλος – Ε. Ἀνδρεάδης, *Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ στὴν περιφέρεια Ἀκσεράϊ-Γκέλβερι*, Ἀθῆνα 1970, 151-152· Α. Χατζημικαλάκη, *Σαρακατσάνοι Α.1*, Ἀθῆναι 1957, ρς' - ρξά'.

Ἰωάννης Δαμασκηνός: λύρα εὖσημος τῆς εὐσεβείας¹

Μαρία Τζιάτζη-Παπαγιάννη
Καθηγήτρια Βυζαντινῆς Φιλολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

Ο Ἰωάννης Δαμασκηνός ἀνήκει στὴ χορεία τῶν πρῶτων μεγάλων μελωδῶν τοῦ 8^{ου} αἰῶνος, καὶ μάλιστα συχνὰ οἱ ἱστορικοὶ τῆς λογοτεχνίας τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴν πρώτη θέση μεταξύ τῶν συγχρόνων-ὁμοτέχνων του (Ἀνδρέα Κρήτης καὶ Κοσμᾶ Μελωδοῦ). Θεωρεῖται (μαζὶ μὲ αὐτοὺς) εἰσηγητὴς/εὐρετὴς τοῦ νέου ὑμνογραφικοῦ εἴδους, τοῦ κανόνα, ποὺ κρίθηκε ἀνώτερο ἀπὸ τὸ κοντάκιο, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ Ρωμανοῦ Μελωδοῦ, καὶ τὸ ἐκτόπισε ἀπὸ τὴ χρήση (καὶ ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργικὰ βιβλία). Σύμφωνα μὲ τὸν Σωφρόνιο Εὐστρατιάδη οἱ ὑμνογραφικὲς συνθέσεις τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι: 531 εἱρμοί, 115 κανόνες, 453 ἰδιόμελα καὶ 139 στιχηρὰ προσόμοια. Ἡ παράδοση λέει ὅτι μαζὶ μὲ τὸν θετὸ ἀδελφὸ του Κοσμᾶ συνέθεσαν κανόνες γιὰ ὅλες τὶς μεγάλες ἑορτὲς (δεσποτικὲς καὶ

θεομπτορικὲς) καὶ τὶς Κυριακὲς, μὲ πνεῦμα ἁμιλλας καὶ συνεργασίας μεταξύ τους. Πράγματι, γιὰ τὶς ἑορτὲς τῶν Χριστουγέννων, τῶν Φώτων, τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τῆς Κοιμήσεως γνωρίζουμε μέχρι σήμερα καὶ ψάλλουμε ἀπὸ δύο κανόνες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος εἶναι τοῦ Κοσμᾶ καὶ ὁ δεῦτερος τοῦ Ἰωάννη. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς Κυριακὲς τῆς Ὀκτωήκου φαίνεται πὼς ἰσχύει περίπου τὸ ἴδιο: Οἱ ἀναστάσιμοι κανόνες (καθὼς καὶ ἓνας τουλάχιστον «σταυροαναστάσιμος») ἀποδίδονται στὸν Ἰωάννη, ἐνῶ οἱ «σταυροαναστάσιμοι» ἀποδίδονται στὸν Κοσμᾶ. Ἀρκετοὶ ὕμνοι τοῦ Ἰωάννη ὑποθέτουμε ὅτι παραμένουν ἀκόμη ἀνέκδοτοι σὲ μεσαιωνικὰ χειρόγραφα. Μόλις τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα ἀσχολεῖται ἐντατικότερα μὲ τοὺς ἀσματικούς κανόνες καὶ ἐκδίδονται κριτικὰ αὐτὰ τὰ ποιήματα-μελωδήματα.

1. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐπεξεργασμένη μορφή τῆς ὁμιλίας μου στὴν Ἐκδήλωση τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, προστάτου τοῦ Συλλόγου, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὴν 4η Δεκεμβρίου 2016 στὴν Αἴθουσα τοῦ Ἰδρύματος Παπανικολάου στὴν Κομοτηνή.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Εἰκόνα Μιχαὴλ Ἀναγνώστου (1734), ἀποκείμενη στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Χίου.

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ προσπαθῶ νὰ δείξω ὅτι ἡ φράση «λύρα εὐσημος τῆς εὐσεβείας», ποὺ ἐπέλεξα ὡς τίτλο, δανεισμένη ἀπὸ τὸ ἀπολυτίκιο τοῦ ἁγίου, εἶναι ἀπόλυτα κυριολεκτική, δὲν ἀποτελεῖ καθόλου ὑπερβολὴ καὶ δὲν ἐμπεριέχει κανενὸς εἰδους ἀσάφεια: ὁ Ἅγιος Ἰωάννης μὲ τὸ ὕμνογραφικὸ ἔργο του ἀνεδείχθη ὄντως «λύρα», δηλαδὴ λυρικός/ποιητής (ἀλλὰ καὶ μελωδός), «εὐσημος», δηλαδὴ μὲ φθόγγο καθαρὸ –ἀκριβή– σαφὴ, «τῆς εὐσεβείας», δηλαδὴ μουσικὸ ὄργανο ἑκφρασης τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἀφοῦ διατύπωσε καὶ ποιητικὰ ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια τὰ ὀρθόδοξα δόγματα. Οἱ κριτικοὶ τῆς λογοτεχνίας συνηθίζουν νὰ λένε γιὰ τοὺς ὕμνογράφους, καὶ μάλιστα γιὰ τοὺς ποιητὲς τῶν κανόνων, ὅτι ἡ ἐμμονή τους στὰ δόγματα τοὺς περιορίζει ποιητικὰ, λειτουργεῖ ἀρνητικὰ γιὰ τὴν ποίησή τους. Ἄν αὐτὸ ἀληθεύει γιὰ κάποιους ἐλάσσονες ὕμνογράφους, σὲ καμιὰ περίπτωσι δὲν μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ γιὰ τὸν Δαμασκινόν: ἀντίθετα, ὁ Ἰωάννης μέσα ἀπὸ τὴ δογματικὴ διατύπωση γράφει ποίηση καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ποίησίν του διδάσκει δογματικὴ. Τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα στὸ ἔργο του εἶναι σχεδὸν ἀξεχώριστα.

Ἀνάμεσα στὰ ἰδιόμελα ποὺ ἀποδίδονται στὸν Ἅγιο Ἰωάννη ἰδιαίτερη θέση κατέχουν τὰ εὐστοχώτατα **νεκρώσιμα** τῆς ἐξόδιας ἀκολουθίας (καὶ δὲν εἶναι μόνο τὰ 8 ἢ 10 ποὺ ἔχει ἐπικρατήσει νὰ ψάλλονται στὴ σύγχρονη μορφή τῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ περίπου 30). Σὲ αὐτὰ βρίσκει κανεὶς συμπυκνωμένη καὶ τὴν παραμυθία ἀλλὰ καὶ τὴν ὀρθόδοξη θεώρησι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Δὲν εἶναι δῆθεν «ὑπεράνω» τοῦ πόνου ὁ ὕμνογράφος. Μαζὶ μὲ τὸν κάθε ἄνθρωπο συγκλονίζεται καὶ αὐτὸς μπροστὰ στὸ μυστήριον τοῦ θανάτου: Ὅντως φοβερῶτατον τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον! Πῶς παρεδόθημεν τῇ φθορᾷ; πῶς συνεζεύχθημεν τῷ θανάτῳ; Ἀλλὰ ἐπίσης θυμᾶται καὶ μᾶς θυμίζει τὰ λόγια τῆς Ἀγίας Γραφῆς: Ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ

σποδός. Κι ἔτσι καταλήγει στὴν ὀρθὴ ἀξιολόγησι τῶν βιοτικῶν πραγμάτων: Πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα. Τὸ κάθε ἰδιόμελο καταλήγει μὲ δέηση ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ κεκοιμημένου.

Τὰ **δογματικὰ θεοτοκία** τοῦ Δαμασκηνοῦ, ψαλλόμενα ἀπὸ δύο στὸν Ἑσπερινὸ κάθε Κυριακῆς, εἶναι διάφανοι κρύσταλλοι θεολογίας: Τὴν παγκόσμιον δόξαν, τὴν ἐξ ἀνθρώπων σπαρεῖσαν καὶ τὸν Δεσπότην τεκοῦσαν, τὴν ἐπουράνιον πύλην, ὕμνησωμεν **Μαρίαν** τὴν **Παρθένον**, τῶν Ἀσωμάτων τὸ ἄσμα καὶ τῶν πιστῶν τὸ ἐγκαλλώπισμα. Αὕτη γὰρ ἀνεδείχθη οὐρανὸς καὶ ναὸς τῆς Θεότητος· αὕτη τὸ μεσότοιχον τῆς ἑχθρας καθελοῦσα εἰρήνην ἀντεισῆξε καὶ τὸ βασίλειον ἠνέωξε. Ταύτην οὖν κατέχοντες, τῆς πίστεως τὴν ἄγκυραν, ὑπέρμαχον ἔχομεν τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Κύριον... καὶ Ὁν οὐρανὸς οὐκ ἐχώρησε, Παρθένε Θεοτόκε, ἐν γαστρὶ σου ἀστενοχωρήτως ἐχωρήθη καὶ ἔμεινας ἀγνή ἀρρήτῳ λόγῳ, μηδὲν τῆς παρθενίας λυμανθείσης. Σὺ γὰρ μόνη γέγονας ἐν γυναιξὶ μήτηρ καὶ παρθένος καὶ σὺ μόνη, πάντα γενε, ἐγαλοῦχσας υἱὸν ζωοδότην καὶ ἀγκάλαις σου ἐβάσταξας τὸ ἀνύστακτον ὄμμα. Ἀλλ' οὐ διέλιπε τοῦ κόλπου τοῦ Πατρικοῦ, ὡς προϋπῆρχε πρὸ τῶν αἰώνων. Ἀλλ' ἄνω ὅλως Θεὸς μετὰ Ἀγγέλων καὶ κάτω ὅλως ἐκ σοῦ μετὰ ἀνθρώπων καὶ πανταχοῦ ἀνερμηνεύτως.

Ὅμοίως καὶ οἱ ὕμνοι τῶν Χριστουγέννων: Πῶς ἐξείπω τὸ μέγα μυστήριον; Ὁ ἄσαρκος σαρκοῦται, ὁ Λόγος παχύνεται, ὁ ἀόρατος ὁράται καὶ ὁ ἀναφῆς ψηλαφᾶται καὶ ὁ ἄναρχος ἄρχεται. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται, Ἰησοῦς Χριστός, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Αἰῶνες πρὶν οἱ ἡσυχαστὲς πατέρες μιλῆσουν γιὰ τὶς ἱερὲς ἐμπειρίες τους καὶ γιὰ τὸ ἄκτιστο φῶς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰωάννης στοὺς ὕμνους του παρουσιάζει τὸν Θεὸ ὡς φῶς:

Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Μικρογραφία χειρογράφου.

Στὸν κανόνα τοῦ Πάσχα τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως πληροῖ τὰ πάντα: Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταθόνια. ἔχουμε ἀπὸ τὸν βίο τοῦ ἁγίου ἓνα χαριτωμένο «ἀνέκδοτο», τῇ συνομιλίᾳ τῶν δύο ἀδελφῶν, Ἰωάννου καὶ Κοσμᾶ, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἀνέφερα, εἶχαν ἀποδυθεῖ σὲ μία εὐγενῆ ἁμιλλα: νὰ συνθέσουν καὶ οἱ δύο κανόνες γιὰ ὅλες τὶς μεγάλες ἐορτὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους: Ὅταν λοιπὸν ἔφθασαν στὴν ἐορτὴ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Ἰωάννης ἔδειξε στὸν Κοσμᾶ τὸ ποίημά του, τὸν κανόνα Ἀναστάσεως ἡμέρα, καὶ συγκεκριμένα τὸ νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός... Τότε ὁ Κοσμᾶς, γεμᾶτος θαυμασμό, ἀρνή-

θηκε νὰ βάλει δίπλα σ' αὐτὸν τὸν παιᾶνα, τὸν δικό του κανόνα ποὺ εἶχε συνθέσει σὲ ἥχο λιγότερο πανηγυρικό, διότι τὸν θεώρησε πολὺ κατώτερο, ἀνάξιο τῆς ἐορτῆς.

Καὶ στὸν ἱαμβικὸ κανόνα τῶν Χριστουγέννων τοῦ Ἰωάννη ἀπηχεῖται ἡ προφητεία τοῦ Ἡσαΐα ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς: Διαβάζουμε, λοιπόν, στὸν κανόνα: Ὁ λαὸς εἶδεν, ὁ πρὶν ἡμαυρωμένος, μεθ' ἡμέραν φῶς τῆς ἄνω φρυκτωρίας· καὶ ἴκται δι' ἡμᾶς... λυγρῶς πεσόντας ἐν σκότει τῶν πταισμάτων ὁ φῶς κατοικῶν καὶ φάνην

Φορητή εικόνα του αγιογράφου Ne'meh Naser
Homsī από τη Δαμασκό, Συρία, 19^{ος} αϊ.

παρ' ἀξίαν... Καὶ ἀκόμη: Ἄγων ἅπαντας πρὸς σέλας ζωηφόρον Θεὸς πεφυκώς, ἐκ πυλῶν ἀνηλίων. Καὶ στὰ ιδιόμελα τῆς Λιτῆς τῶν Χριστουγέννων: Θεὸς ἐν σαρκὶ ἐπέφανεν τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένοις... ἔξανέ- τειλε γὰρ φῶς τοῖς ἐσκοτισμένοις.

Ὁ Ἰωάννης πανηγυρίζει στοὺς πιὸ λαμπροὺς τόνους τῆ σάρκωση τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ θέωση τοῦ ἀνθρώπου: Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ σήμερον ἠνώθησαν τεχθέντος τοῦ Χριστοῦ. Σήμερον Θεὸς ἐπὶ γῆς παραγένονεν καὶ ἄνθρωπος εἰς οὐρανὸν ἀναβέβηκε. Σήμερον ὁρᾶται σαρκὶ ὁ φύσει ἀόρατος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Στὸν ὕμνο «Επὶ σοὶ χαίρει» ὁ ὕμνογράφος παρουσιάζει ὅλη τὴν κτίση, νοερὰ καὶ ὕλική, ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος, νὰ ἀγάλλεται καὶ νὰ πανηγυρίζει χάριν στὴν Κεχαριτωμένη, τὴν ὁποία ἀποκαλεῖ ἐπίσης ἡγιασμένον ναὸν καὶ παράδεισον λογικὸν καὶ καύχημα παρθενικόν. Γιατὶ ἀπὸ αὐτὴν ὁ Θεὸς ἐσαρκώθη, καὶ παιδίον γέγονεν ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων. Ἡ σάρκωση τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς Θεοτόκου δοξάζει σὲ ἀνυπέρβλητο βαθμὸ τὴν τελευταία, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τὴν μήτραν αὐτῆς θρόνον ἐποίησε καὶ τὴν γαστέρα αὐτῆς πλατυτέραν οὐρανῶν ἀπειργάσατο. Μαζὶ τῆς νιώθουν νὰ συνδοξάζονται ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι καὶ χαίρουν γι' αὐτὴν καὶ τῆς ἀπονέμουν τιμὴ-δοξολογία: Κεχαριτωμένη, δόξα σοι.

Σὲ πολλοὺς ὕμνους τοῦ Ἰωάννη διακρίνουμε τὴν ἰδιαίτερη λατρεία πρὸς τὴ Θεοτόκο. Δὲν εἶναι μόνο τὰ «δογματικὰ» λεγόμενα θεοτοκία του. Στὸν Ἰωάννη ἀποδίδεται ἡ συστηματικὴ σύνθεση θεοτοκίων καὶ ἡ καθιέρωση τῆς σημερινῆς δομῆς τῶν κανόνων, ὅπου κάθε ὠδὴ κατακλείεται ἀπὸ θεοτοκίον.

Ξεχωρίζω ἀπὸ τὸν κανόνα του γιὰ τὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου: Θάμβος ἦν θεάσασθαι τὸν οὐρανὸν τοῦ Παμβασιλέως τὸν ἔμψυχον, τοὺς κενεῶνας τῆς γῆς ὑπερχόμενον, δηλαδή: ἄξιο θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἔμψυχος οὐρανὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ Θεοτόκος, κατέρχεται στὰ ἔγκατα τῆς γῆς. Καὶ ἀκόμη ἓνα: Κροτεῖ- τωσαν σάλπιγγες τῶν Θεολόγων σήμερον, γλῶσσα δὲ πολύφθογγος ἀνθρώπων νῦν εὐφημεῖτω. Περιηχεῖτω ἀὴρ ἀπείρῳ λαμπόμενος φωτὶ, ἄγγελοι ὑμνεῖτωσαν τῆς Παρθένου τὴν κοίμησιν: Σήμερα ἂς σαλπίσουν πανηγυρικὰ οἱ θεολόγοι (οἱ ἀπόστολοι): οἱ πολὺγλωσσοι ἄνθρωποι, ἀντίθετα, ἂς σιωπήσουν (ἦ: ἂς περιορίσουν τὴ γλῶσσα τους μόνο σὲ ἀγαθὲς ὁμιλίες), ἂς ἀντηχήσει ἡ ἀτμόσφαιρα, πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀπειροφῶς, οἱ ἄγγελοι ἂς ψάλουν τὴν κοίμηση τῆς Παρθένου.

Περισσότερο θὰ ἤθελα νὰ σταθῶ στὸν ἱαμβικὸ κανόνα τοῦ Ἰωάννη γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Πρῶτα ἂς δοῦμε, ὅμως, πῶς σχολιάζει ἓνας νεοέλληνας λογοτέχνης τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνα τὸν ὕμνο αὐτό: «...Διάβασα τ' ἀρχαῖα τροπάρια, καὶ βρισκόμουν σὲ μιὰ κατάσταση ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὴ μετadώσω στὸν ἄλλον. Πρὸ πάντων ὁ ἱαμβικὸς Κανόνας «Ἐσωσε λαόν», μὲ κεῖνες τὶς παράξενες καὶ μυστηριώδεις λέξεις, μ' ἔκανε νὰ θαρρῶ πῶς βρίσκουμαι στὶς πρῶτες μέρες τῆς δημιουργίας, ὅπως ἦταν πρωτόγονη ἡ φύση ποὺ μ' ἔζωνε, ὁ θεόρατος βράχος, ποὺ κρεμότανε ἀπάνω ἀπὸ τὴ μικρὴ ἐκκλησιά, ἡ θάλασσα, τ' ἄγρια δέντρα καὶ τὰ χορτάρια, οἱ καθαρὲς πέτρες, τὰ ρημονήσια ποὺ φαινότανε πέρα στὸ πέλαγο, ὁ παγωμένος βοριάς ποὺ φυσοῦσε κ' ἔκανε νὰ φαίνονται ὅλα κατακάθαρα, τ' ἀρνιά ποὺ βελάζανε, οἱ τσομπάνηδες ντυμένοι μὲ προβιές, τ' ἄστρα ποὺ λάμπανε σὰν παγωμένες δροσοσταλίδες τῇ νύχτα! «Ὅλα τὰ βλεπα μέσ' ἀπὸ τοὺς χριστουγεννιάτικους ὕμνους, μέσ' ἀπὸ τὰ ἱαμβικὰ ἐκεῖνα ἀποκαλυπτικά λόγια, σὰν καὶ τοῦτα» (Φώτης Κόντογλου)

Προτοῦ ἀναλύσουμε κάποια ἀποσπάσματα, ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε πόσο περίτεχνα κατασκευασμένος εἶναι ὁ κανόνας αὐτὸς ἀπὸ καθαρὰ «ἐξωτερικὴ» ἄποψη: Ὁ Ἰωάννης ἐπικίρσε ἐδῶ (ὅπως καὶ στὸν κανόνα τῶν Φώτων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς) μιὰ πρωτοφανῆ (καὶ τολμηρὴ) σύζευξη δύο διαφορετικῶν ρυθμικῶν συστημάτων: τῆς ἀρχαίας προσωδίας καὶ τοῦ ρυθμοτονικοῦ μέτρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας. Πῆρε τὸν προσωδιακὸ ἱαμβικὸ τρίμετρο στίχο, ὅπως εἶχε ἐξελιχθεῖ στὴ λόγια κοσμικὴ ποίηση μέχρι τὴν ἐποχὴ του, καὶ συνέθεσε πεντάστιχες στροφές, οἱ ὁποῖες, ὅμως, σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ ὑπακούουν καὶ στοὺς τονικοὺς κανόνες τῆς ὕμνογραφίας. Δηλαδή, σὲ κάθε στίχο τηρεῖται καὶ ἡ ἀρχαία προσωδία (ἡ μακρότητα ἢ ἡ βραχύτητα τῶν συλλαβῶν μὲ βάση τοὺς

Φορητὴ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου.
Σκῆπη Ἁγίας Ἀννης, Ἁγίου Ὁρος.
Ἀρχὲς 14^{ου} αἰ. μ.Χ.

κανόνες τῆς ἀρχαίας μετρικῆς), ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμοτονία μὲ τοὺς ὁμόλογους στίχους τῶν ὑπόλοιπων στροφῶν (τροπαρίων) τῆς ἰδιῶς αὐτῆς.

Ἐπιπλέον, ἰδιαίτερα σύνθετη εἶναι ἡ κατασκευὴ τῆς ἀκροστιχίδας: ἀντί, ὅπως γίνονται συνήθως, τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν τροπαρίων, ἀθροιζόμενα, νὰ σχηματίζουν ἓνα μόνο στίχο, στοὺς ἱαμβικοὺς κανόνες τοῦ Ἰωάννη τὸ ἀρχικὸ γράμμα τοῦ κάθε στίχου μετέχει στὴν ἀκροστιχίδα καὶ τὸ ἀποτελε-

σμα εἶναι ἓνα τετράστιχο, καὶ μάλιστα σὲ ἐλεγειακὸ μέτρο, δηλαδὴ δύο ἐλεγειακὰ δίστιχα. Συγκεκριμένα, στὸν κανόνα τῶν Χριστουγέννων ἡ τετράστιχη ἀκροστιχίδα εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει
 υἱά Θεοῦ μερόπων εἵνεκα τικτόμενον
 ἐν χθονὶ καὶ λύοντα πολύστονα
 πήματα κόσμου.

Ἀλλ', ἄνα, ῥητῆρας ῥύεο τῶνδε πόνων.
 Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ὕμνοι μὲ τὰ καλλιπεῖ μέλη
 δοξάζουν

τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ γιὰ χάρη τῶν ἀνθρώ-
 πων γεννιέται
 στῇ γῇ καὶ καταργεῖ τὰ πολυστέναχτα πάθη
 τοῦ κόσμου.

Βασιλιά μου, λύτρωσε τοὺς ψάλλοντας
 αὐτοὺς τοὺς ὕμνους.

Καὶ τώρα ἂς δοῦμε τὸ κυρίως κείμενο τοῦ κανόνα. Ὅπως ἐπιβάλλεται στὸ ποιητικὸ εἶδος τῶν κανόνων, ὁ εἰρμός (δηλαδὴ ἡ πρώτη στροφή κάθε ὠδῆς) πρέπει νὰ παραπέμπει στὸ θέμα τῆς ἀντίστοιχης ὠδῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀλλὰ στὸν παρόντα κανόνα ὁ Ἰωάννης ἐπιδέξια πετυχαίνει τὴ σύζευξη / τὸν παραλληλισμὸ τοῦ παλαιοδιαθηκικοῦ θέματος μὲ τὸ πανηγυριζόμενο γεγονός τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Συγχρόνως, μέσα ἀπὸ τὴ σύγκριση γίνεται καταφανὲς πόσο ἀνώτερο εἶναι τὸ νεώτερο γεγονός σὲ σχέση μὲ τὸ παλαιό:

Οἱ Ἰσραηλίτες μπόρεσαν νὰ διαβοῦν τὴ θάλασσα. Ἀλλὰ ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἔκανε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους βατὸ τὸν οὐρανὸ (εἰρμός α' ὠδῆς):

Ἔσωσε λαὸν θαυματοουργῶν Δεσπότης
 ὑγρὸν θαλάσσης κῦμα χερσῶσας πάλοι.
 Ἐκὼν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης, τρίβον βατὴν
 πόλου τίθησιν ἡμῖν...

Ὁ προφῆτης Ἀββακούμ ἀξιώθηκε νὰ δεῖ μιὰ προτύπωση τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Χριστοῦ καὶ «ξέσπασε» σὲ προφητικούς ὕμνους. Ἡ πραγματοποίηση τῆς προφητείας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπλαση τῶν ἀνθρώπων (εἰρμός δ' ὠδῆς):

Γένους βροτείου τὴν ἀνάπλασιν πάλοι
 ἄδων προφῆτης Ἀββακούμ προμηνύει
 ἰδεῖν ἀφράστως ἀξιωθεὶς τὸν τύπον·
 νέον βρέφος γὰρ ἐξ ὄρους τῆς Παρθένου
 ἐξῆλθε λαὸν εἰς ἀνάπλασιν Λόγος.

Ζητοῦσε ὁ Ἰωνᾶς νὰ τὸν πάρει κοντά του ὁ Θεός, νὰ γλιτώσει ἀπὸ τὴν περιπέτειά του στὴ θάλασσα. Ἀλλὰ ὁ πιστὸς (ὁ ὕμνογράφος) πληγωμένος ἀπὸ τὸ βέλος τοῦ διαβόλου, ζητᾷ ἀπὸ τὸν Χριστὸ νὰ ἔρθῃ ὁ ἴδιος, νὰ ἀναιρέσει τὶς συμφορὲς ὄλων τῶν ἀνθρώπων, πράγμα ποὺ συντελεῖται μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ (εἰρμός στ' ὠδῆς):

Ναίων Ἰωνᾶς ἐν μυχοῖς θαλαττίοις
 ἐλθεῖν ἐδεῖτο καὶ ζάλην ἀπαρκέσαι.
 Νυγεὶς ἐγὼ δὲ τῷ τυραννοῦντος βέλει,
 Χριστέ, προσαιδῶ, τὸν κακῶν ἀναιρέτην,
 θᾶπτον μολεῖν σε τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας.

Ἄς δοῦμε μερικὲς ἀκόμη ποιητικὲς συζεύξεις: ὁ ἄγραυλος χορὸς (ἡ συντροφιά τῶν ποιμένων) συγκλονίζεται ἀκρώμενος τὴν τάξιν τῶν Ἀσωμάτων τὴν μελωδοῦσαν (α' τροπάριον γ' ὠδῆς).

Ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀρρωγὸς τῶν ἀνθρώπων στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ θανάτου, ἔχοντας ὡς ὄπλο / στολὴ παραλλαγῆς(!) τὴ σάρκωσή του, δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, καί, βέβαια, ἐξευτελίζει, καταισχύνει τὸν θάνατο. Ἀντίθετα, χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους ὡς πλοῦτο τὴ θέωση, πού, ἀπὸ τὴ λαχτάρα τους νὰ τὴν ἀποκτήσουν, εἶχαν ξεπέσει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὸ βαθὺ σκοτάδι (β' τροπάριον ζ' ὠδῆς):

Ἀρρωγὲ Χριστέ, τὸν βροτοῖς ἐναντίον,
πρόβλημα τὴν σάρκωσιν ἀρρήτως ἔχων,
ἦσχυνας, ὄλβον τῆς θεώσεως φέρων
μορφοῦμενος νῦν· ἥς τινος δι' ἐλπίδα
ἄνωθεν εἰς κευθμῶνας ἤλθομεν ζόφου.

Τὴν ἀγριωπὴν ἀμαρτία τοῦ ἀφηνιασμέ-
νου κόσμου, τὴ γεμάτη περηφάνεια καὶ
τρελαμένη ἀπὸ τὸν οἶστρο τῆς ἀκολασίας,
τὴν γκρέμισες ὁλότελα μὲ τὴν παντοδυνα-
μία σου. Καὶ ἐκείνους ποὺ παρέσυρε πρὶν
(ἡ ἀμαρτία) τοὺς σώζεις σήμερα ἀπὸ τὶς
παγίδες τῆς, παίρνοντας σάρκα ἐκούσια, ὦ
Εὐεργέτη (γ' τροπάριον ζ' ὡδῆς):

Τὴν ἀγριωπὸν ἀκρατῶς γαυρουμένην,
ἄσεμνα βακχεύουσιν, ἐξοιστρομένου
κόσμου καθεῖλες πανσθενῶς ἀμαρτίαν·
οὓς εἴλκυσε πρὶν, σήμερον τῶν ἀρκύων
σώζεις δὲ σαρκωθεῖς ἐκόν, Εὐεργέτα.

Στὸν εἰρμὸ τῆς γ' ὡδῆς ἔχουμε πολ-
λαπλὲς ἀντιθέσεις: ὁ ἐχθρὸς μας ἔχει ἐπηρ-
μένην τὴν ὀφρύν, δηλαδὴ ἀγέρωχη, ἀλαζο-
νικὴ στάση ἀπέναντί μας, ἀλλὰ ἐμεῖς παρα-
καλοῦμε τὸν Χριστὸ νὰ συγκατανεύσει, νὰ
δείξει μὲ ἓνα συγκαταβατικό του νεῦμα ὅτι
καταδέχεται τοὺς ὕμνους μας, ταπεινώνο-
ντας παράλληλα ἐκεῖνον. Καὶ στὴ συνέχεια:
νὰ ἀνυψώσει ἐμᾶς ποὺ τὸν ὕμνολογοῦμε
ὑπεράνω τῆς ἀμαρτίας, ἀφοῦ μᾶς στηρίζει
ἀκλόνητα στὸ θεμέλιο τῆς πίστεως:

Νεῦσον πρὸς ὕμνους οἰκετῶν, Εὐεργέτα,
ἐχθροῦ ταπεινῶν τὴν ἐπηρμένην ὀφρύν·
φέρων τε, παντεπόπτα, τῆς ἀμαρτίας
ὑπερθεν, ἀκλόνητον ἐστηριγμένους,
Μάκαρ, μελωδούς, τῇ βάσει τῆς πίστεως.

Ὁ Κύριός μας μὲ τὴ σαρκική του πα-
ρουσία ἔκοψε (κατάργησε) πέρα ὡς πέρα
τὴ φοβερὴ ἔχθρα ποὺ εἶχε ἐδραιωθεῖ (σὰν
τεῖχος) (μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) καὶ
ἐξαφάνισε τὴ δύναμη τοῦ ψυχοφθόρου

δαίμονος. Καὶ τὸν μὲν κόσμὸ ἔνωσε μὲ τὶς
ἀσώματες ὑπάρξεις, τὸν δὲ Δημιουργὸ τὸν
ἔκανε (πάλι) προσηνῇ πρὸς τὴν Κτίση (α'
τροπάριον ε' ὡδῆς):

Ἀπηνὲς ἔχθος τὸ πρὸς αὐτὸν Δεσπότης
τεμὼν διαμπὰς σαρκὸς ἐν παρουσίᾳ
ἵνα κρατοῦντος ὤλεσε ψυχοφθόρου
κόσμον συνάπτων ταῖς αὐλοῖς οὐσίαις,
τιθεὶς προσηνῇ τὸν Τεκόντα τῇ κτίσει.

Σὺ Χριστέ, ἡ ἀνάστασις τῶν ἐθνῶν,
ἦρθες γιὰ νὰ ἐπαναφέρεις τὴν πλανεμέ-
νη φύση τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ ἔρημα
καὶ ἄγρια βουνὰ (τῆς ἀμαρτίας) σὲ λιβάδι
πλούσιο σὲ ἄνθη (τῆς εὐσεβείας) καὶ γιὰ νὰ
ἀφανίσεις τὴ βίαιη καὶ τυραννικὴ δύναμη
τοῦ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου, φανερού-
μενος, κατὰ τὴν πάνσοφον πρόνοιάν σου, καὶ
ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Θεὸς (β' τροπάριον
η' ὡδῆς):

Ἦκεις πλανῆτιν, πρὸν νομὴν ἐπιστρέφων
τὴν ἀνθοποιόν, ἐξ ἐρημαίων λόφων,
ἡ τῶν ἐθνῶν ἔγερσις, ἀνθρώπων φύσιν·
ῥώμην βιαίαν τοῦ βροτοκτόνου σβῆσαι
ἀνὴρ φανείς τε καὶ Θεὸς προμηθεΐα.

Θὰ θυμίσω, κλείνοντας, ὅτι στὴν ποίηση
τῶν κοντακίων συνηθιζόταν νὰ κυριαρχεῖ
τὸ ἀφηγηματικὸ (καὶ τὸ διαλογικὸ) στοιχεῖο
καί, σὲ κάποια στροφή, ἐμβόλιμα σχεδόν,
νὰ τονίζεται τὸ ὀρθὸ δόγμα, ὡς πολεμικὴ
κατὰ τῶν αἵρετικῶν. Στους κανόνες τοῦ
Ἰωάννη μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, ὅπως φάνη-
κε στὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ παραδείγματα,
ὅτι σχεδὸν κάθε τροπάριο εἶναι ἓνα μικρὸ
κοντάκιο. Δηλαδὴ σχεδὸν σὲ κάθε στροφή
ἡ ποιητικὴ ἀφήγηση εἶναι συνδυασμένη μὲ
τὴ δογματικὴ διδασκαλία, χωρὶς οὔτε οἱ
ποιητικὲς εἰκόνες νὰ χάνουν τὴ δύναμή τους
οὔτε ἡ διατύπωση τοῦ δόγματος νὰ ὑστερεῖ
σὲ ἀκρίβεια. Δικαίως, λοιπόν, ὁ ὕμνογράφος
ἀποκαλεῖ τὸν Ἰωάννη λύραν εὐσημον τῆς
εὐσεβείας.

Ἑκκλησιαστικὲς εἰδήσεις

Ἐπιμέλεια: Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Βαρθολομαῖος Ἱατρίδης,
Ἱεροκῆρυξ Ι. Μ. Μαρωνείας & Κομοτηνῆς

Πνευματικὴ κίνηση Ἰανουαρίου - Μαρτίου 2017

ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗΣ ΑΓΙΟΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὸ Σάββατο, 31 Δεκεμβρίου 2016, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Βασιλείου Παγουρίων. Ἀκολούθως, στὴν αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς, ὅπου παρουσία τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς πόλεως, τῶν Ἱεροψαλτῶν καὶ πιστοῦ Λαοῦ, ἐπευλόγησε τὴν Πρωτοχρονιάτικη Ἀγιοβασιλόπιττα.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΟΡΘΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΥ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

Τὸ Σάββατο, 31 Δεκεμβρίου 2016, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ τῆς ἐπομένης ἡμέρας στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς καὶ στὴ συνέχεια τελέσθηκε ἡ Δοξολογία ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ νέου ἔτους 2017.

ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Ἡ Δεσποτικὴ Ἑορτὴ τῆς Θείας Ἐπιφανείας ἐορτάσθη στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς μὲ ἐπίκεντρο τὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, ὅπου ἱερούργησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων, πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τὶς Τοπικὲς Ἀρχὲς καὶ πλῆθος Λαοῦ. Ἀκολούθως, ὁ Σεβασμιώτατος μετέβη στὴν δεξαμενὴ τῆς πόλεως (ΔΕΥΑΚ), ὅπου κατέδυσε τὸν Τίμιον Σταυρόν. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη στὸν λιμένα τῆς Μαρωνείας, ὅπου κατέδυσε τὸν Τίμιον Σταυρόν, ἐνῶ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἀνέγνωσε στὸν λιμένα τοῦ Φαναρίου καὶ στὸν Ποταμὸν Κομφάτο.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

Τὴν 12^η Ἰανουαρίου 2017, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας εὐλόγησε τὴ Βασιλόπιττα στὴν Πρυτανεία τοῦ Δ.Π.Θ., παρουσίᾳ τοῦ Ἑλλογιμωτάτου Πρυτάνεως, τῶν Ἀντιπρυτάνεων, Καθηγητῶν, Φοιτητῶν καὶ Ἑργαζομένων. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἀππύθυνε λόγους δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστίες γιὰ τὸ ἐπιτελούμενο πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐξῆρε τὴν προσφορὰν τοῦ Ἰδρύματος στὴν τοπικὴ κοινωνία.

Ο ΝΕΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ Δ΄ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὴν Τρίτη, 24 Ἰανουαρίου 2017, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς ἐδέχθη στὰ Γραφεῖα τῆς Μητροπόλεως τὸν νέο Διοικητὴ τοῦ Δ΄ Σώματος Στρατοῦ Ἀντιστράτηγο κ. Γεώργιο Καμπᾶ, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ Ἀνωτέρου Διοικητοῦ Φρουρᾶς Κομοτηνῆς καὶ ἐτέρων Ἀξιωματικῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος καλωσῶρισε τὸν νέον Σωματάρχην, τὸν συνεχάρη ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων του, τὸν ἐνημέρωσε γιὰ τὸ ἔργο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐχήθηκε ἐπιτυχία στὸ πολυσχιδὲς ἔργο του.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

Τὴν Τετάρτη, 25 Ἰανουαρίου 2017, ἡμέραν μνήμης τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς καὶ ἐτέλεσε τὴν εἰς Διάκονον Χειροτονίαν τοῦ ἐκ Κομοτηνῆς καταγομένου κ. Κυριάκου Ἀρσένονγλου, ἐγγάμου καὶ πατρὸς μιᾶς κορασίδος.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗΣ ΑΓΙΟΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΤΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Τὴν Πέμπτη, 26 Ἰανουαρίου 2017, ὁ Μητροπολίτης μας εὐλόγησε τὴν Ἀγιοβασιλόπιττα τῶν Α΄ καὶ Β΄ Βρεφονηπιακῶν Σταθμῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως παρουσίᾳ τῶν παιδιῶν, τῶν διδασκόντων καὶ τῶν ἐργαζομένων.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΑΓΙΟΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΡΟΔΟΠΗΣ

Στὴν αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τοῦ Ἑνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς πραγματοποιήθηκε τὸ Σάββατο, 28 Ἰανουαρίου 2017, ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονα ἡ εὐλογία τῆς Ἀγιοβασιλόπιττας τοῦ Συλλόγου Πολυτέκνων Νομοῦ Ροδόπης.

ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, προστατῶν τῆς Παιδείας, διοργάνωσε τὴν Κυριακή, 29 Ἰανουαρίου, πανηγυρική ὁμιλία στὴν αἴθουσα τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου μὲ ὁμιλητὴ τὸν Ἑλλογιμώτατο Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἰωάννη Μπάκα, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ τὸ Ἱεραποστολικὸ ἔργο στὴν ἐποχή τους».

ΓΕΥΜΑ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΟΣ

Τὴν Τρίτη, 31 Ἰανουαρίου 2017, ὁ Μητροπολίτης μας παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν ἐργαζομένων στὸν Τομεὰ Καθαριότητος καὶ τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Δήμου Κομοτηνῆς στὴν αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΝΕΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

Τὴν κυριώνυμον ἡμέραν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς καὶ ἐτέλεσε τὴν εἰς Πρεσβύτερον Χειροτονία τοῦ Διακόνου Κυριάκου Ἀρσένोगλου.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Τὴν 2^η Φεβρουαρίου, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ταμείου Ἀρωγῆς Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς διοργανώθηκε ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν τῶν Ἱερατικῶν οἰκογενειῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων εὐλόγησε τὴν Βασιλόπιττα τοῦ νέου ἔτους καὶ μίλησε καταλλήλως πρὸς τοὺς Ἱερεῖς καὶ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους, ἐνῶ παράλληλα εὐχαρίστησε τὶς Πρεσβυτέρες καὶ τὰ παιδιά τῶν Ἱερέων γιὰ τὴν συμπαράστασή τους πρὸς τοὺς Ἐφημερίους.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

Στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Ἀθανασίου Αἰγείρου ἱερούργησε τὸ πρωῒ τῆς Κυριακῆς, 5 Φεβρουαρίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, ὅπου ἐτέλεσε τὴν εἰς Διάκονον Χειροτονίαν τοῦ ἐγγάμου κ. Νεκταρίου Παπαλεξίου.

Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, 7^{ης} Φεβρουαρίου 2017, ἐτελέσθη ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ μετ' ἀρτοκλασίας καὶ θείου κηρύγματος στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου Νέου Σιδηροχωρίου, ὅπου ἐχοροστάτησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, πλαισιούμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, παρουσίᾳ τοῦ Δημάρχου Κομοτηνῆς, Ἀντιδημάρχων τοῦ Δήμου Κομοτηνῆς, τοῦ Ταξιάρχου τῆς 29^{ης} Τ.Θ. Ταξιαρχίας καὶ Ἀνωτέρου Διοικητοῦ Φρουρᾶς Κομοτηνῆς, ἐκπροσώπων Συλλόγων καὶ Φορέων, ἐνῶ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ ἔλαβε χώρα ἡ λιτάνευσις τῆς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου, συνοδείᾳ τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Νέου Σιδηροχωρίου πρὸς εὐλογίαν καὶ ἁγιασμὸν πάντων.

Τὸ πρωῒ τῆς κυριωνύμου ἡμέρας, Τετάρτης, 8^{ης} Φεβρουαρίου 2017, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸν ἴδιο πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ καὶ ἐτέλεσε τὴν εἰς Διάκονον Χειροτονίαν τοῦ Μοναχοῦ Γρηγορίου, ἀδελφοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Μαξίμου Καυσοκαλύβη Παπικίου Ὁρους.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὴν Πέμπτη, 9 Φεβρουαρίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων δέχθηκε στὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τὸν νέον ἐν Θεσσαλονίκῃ Γενικὸ Πρόξενον τῆς Ρωσικῆς Ὁμοσπονδίας κ. Ἀλεξάντρ Στερμακόβ.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων συνεχάρη τὸν κ. Πρόξενον γιὰ τὴν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, τὸν ἐνημέρωσε γιὰ τὸ ἔργο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπεσήμανε τὶς ἀγαθὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Χριστιανικῶν Λαῶν, εὐχήθηκε δὲ τὴν ἐξ Ὑψους δύναμιν πρὸς ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου του.

ΤΟ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟΝ

Τὸ Σάββατο, 18 Φεβρουαρίου, Ψυχοσάββατον τῆς Ἀπόκρεω, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας μετέβη στὸ Κοιμητήριον τῆς Κομοτηνῆς, ὅπου ἐτέλεσε τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν προκατόχων του Ἀρχιερέων, ὡς καὶ τῶν κεκοιμημένων Ἱερέων τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐν συνεχείᾳ προέστη τῆς ἐπιμνημοσύνου δεήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν πεσόντων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος Ἀστυνομικῶν. Ἀκολούθως, ὁ Σεβασμιώτατος μετέβη στὸ Στρατιωτικὸ Κοιμητήριον, ὅπου προέστη τῆς ἐπιμνημοσύνου δεήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδως ἡρωϊκῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἐνδόξως πεσόντων.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΕΥΧΕΛΑΙΟΥ ΣΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὸ Μυστήριον τοῦ ἱεροῦ Εὐχελαίου ἐτέλεσε τὴν Τετάρτη τῆς Α΄ Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν, 1^{ης} Μαρτίου 2017, ὁ Μητροπολίτης μας, εὐγενῶς προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Καθηγητῶν τοῦ Μουσικοῦ Γυμνασίου-Λυκείου Κομοτηνῆς στὴν αἴθουσα πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Σχολείου.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ Α΄ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΩΝ

Τὴν Παρασκευή, 3 Μαρτίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωनीας καὶ Κομοτηνῆς ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Α΄ Στάσεως τῶν Χαιρετισμῶν πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὡς ἀκολουθῶς: Στὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Γενικοῦ Νοσοκομείου Κομοτηνῆς καὶ εὐχήθηκε καταλλήλως πρὸς τὴν Διοικητὴν, τὸ Ἱατρικὸν καὶ Νοσηλευτικὸν Προσωπικόν, τοὺς ἐργαζομένους, τοὺς περιθαλπομένους καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν. Στὸν Ἱερὸν Ἐνοριακὸν Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς, ὅπου ἀνεφέρθη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Κυρίας Θεοτόκου, ἐπεσήμανε δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν Της ὥστε νὰ γίνῃ δοχεῖον τῆς Θείας Χάριτος.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΔΕΗΣΗ ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΩΝ ΔΗΜΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΠΑΥΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Τὸ Σάββατο, 4 Μαρτίου, μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ποὺ ἐτελέσθη στὸν Ἱερὸ Κοιμητηριακὸ Ναὸ Ζωοδόχου Πηγῆς Κομοτηνῆς, ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωनीας καὶ Κομοτηνῆς, παρουσίᾳ τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως κ. Γεωργίου Πετρίδη, μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ συγγενῶν τῶν προκεκοιμημένων ἀδελφῶν μας, ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνη δέσπη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν διατελεσάντων Δημάρχων Κομοτηνῆς, ὡς καὶ ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως τῶν ἀναπαυομένων στὸ Κοιμητήριον τῆς Κομοτηνῆς.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ Β΄ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

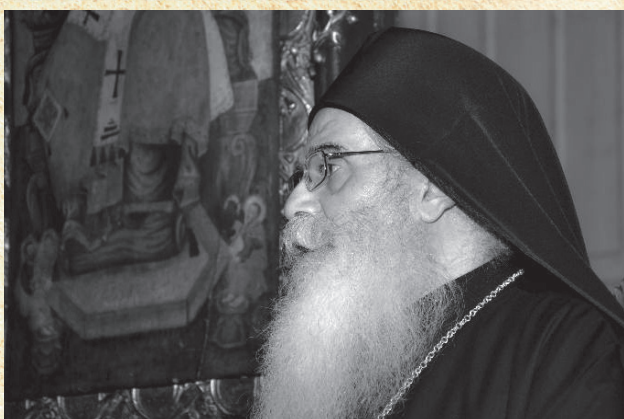
Τὴν Α΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐχοροστάτησε στὴν ἀκολουθίαν τοῦ Β΄ κατανυκτικοῦ ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὠμίλησε ὁ προσκληθεὶς Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Κωνσταντῖνος Σακαρίδης, προϊστάμενος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Θεολόγων «Η ΖΩΗ», ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Τὰ γνήσια στοιχεῖα τῆς Ὁρθόδοξης ζωῆς».

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

Τὸ Σάββατο τῆς Β΄ Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν, 11 Μαρτίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Κομοτηνῆς καὶ ἐτέλεσε τὴν εἰς Πρεσβύτερον Χειροτονία τοῦ Διακόνου π. Νεκταρίου Παπαλεξίου.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ Γ΄ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Τὴν Β΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐχοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Β΄ κατανυκτικοῦ ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὠμίλησε ὁ προσκληθεὶς Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Ἀρτέμιος, ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ Κυρία Θεοτόκος καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες».

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ Δ΄ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Τὴν Γ΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐχοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Δ΄ κατανυκτικοῦ ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὠμίλησε ὁ προσκληθεὶς Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Βαρθολομαῖος, Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἐσφιγμένου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ διάκρισις καὶ τὰ χαρίσματα στὴ ζωὴ μας· ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό».

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΑΚΡΙΤΟΧΩΡΙΟΥ

Τὴν Τρίτη, 21 Μαρτίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, ἡγούμενος δύο λεωφορείων καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ Κληρικῶν τῆς Ἐπαρχίας του μετὰ προσκυνητῶν-μελῶν τοῦ Χριστιανικοῦ Συλλόγου «Ο ΑΓΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝ», μετέβη στὸ ἱερὸ Ἡσυχαστήριο Τιμίου Προδρόμου Ἀκριτοχωρίου.

Ὁ Μητροπολίτης μας ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου κ. Μακαρίου καὶ τῆς καθηγουμένης τοῦ ἱεροῦ ἡσυχαστηρίου, γεροντίσσης Ἰακώβης καὶ τῶν μελῶν τῆς συνοδείας, ὅπου ἐν συνεχείᾳ ἐτέλεσε τὴν Θείαν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων Τιμίων Δώρων.

Ὁ ποιμὴνάρχης μας κ. Παντελεήμων κατὰ τὴν προσφώνησίν του εὐχαρίστησε τὸν Μητροπολίτην Σιδηροκάστρου κ. Μακάριον γιὰ τὴν παρουσία καὶ τὴν παροχὴν τῆς κυριαρχικῆς ἀδείας πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου, ἀκολούθως τὴν γεροντίσση Ἰακώβη καὶ τὴν συνοδεία της γιὰ τὴν φιλοξενία, παρεκάλεσε δὲ νὰ μεταφέρῃ τὸν σεβασμὸ του πρὸς τὸν πνευματικὸν καθοδηγητὴν τοῦ ἡσυχαστηρίου Γέροντα Ἀλέξιο, Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Ξενοφώντος Ἀγίου Ὁρους καὶ συνεχάρη διὰ τὸ ἐπιτελούμενο πνευματικὸ ἔργο.

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ 25^η ΜΑΡΤΙΟΥ

Στὴν αἴθουσα ἐκδηλώσεων τοῦ Μουσικοῦ Γυμνασίου-Λυκείου Κομοτηνῆς πραγματοποιήθηκε τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης, 22 Μαρτίου, ἐπετειακὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς 25^{ης} Μαρτίου 1821.

Ἀρχικῶς, ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Γραφείου Ἑσωτερικῆς καὶ Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, Ἀρχιμανδρίτης Οἰκουμένιος Μαρκόπουλος, καλωσόρισε τοὺς παρισταμένους καὶ προσεκάλεσε τὸν σύζυγο τῆς ὁμιλητρίας Πολυχρονίας Λακάκη, νὰ ἀναγνώσει τὴν σχετικὴν εἰσήγηση ἐκ μέρους τῆς συζύγου του. Ἀκολούθως, ἡ χορωδία τοῦ Γραφείου Ἑσωτερικῆς καὶ Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Γεωργίου Πενέτη ἀπέδωσε ὕμνους καὶ ἀνέγνωσαν ἐπὶ καιρὰ κείμενα.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ
ΕΟΡΤΑΖΟΝΤΟΣ ΙΕΡΟΥ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΥ
ΝΑΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ
ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς ἔχει ἐπίκεντρο τὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς, 24^{ης} Μαρτίου 2017, ἐτελέσθη ἡ ἀκολουθία τοῦ πανηγυρικοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τῆς Δ' Στάσεως τῶν Χαιρετισμῶν πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον στὸν προμνημονευθέντα Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονος.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

Τὸ Σάββατο, 25 Μαρτίου, στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ ἐτελέσθη ἡ πανηγυρική Θεία Λειτουργία ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας κ. Παντελεήμονος.

Μετὰ τὸ πέραс τῆς Θείας Λειτουργίας ἐτελέσθη ἡ ἐπίσημη Δοξολογία Χοροστατοῦντος τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, ἐνῶ ὁ πανηγυρικός τῆς ἡμέρας ἐξεφωνήθη ἀπὸ τὴν καν Μاريγούλαν Κοσμίδου, Διευθύντρια τῆς Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως Νομοῦ Ροδόπης.

Ἀκολουθῶς ἅπαντες μετέβησαν στὸν αὐλίο χώρο τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, ὅπου ὁ ἀδριάντας τοῦ ἔθνεγέρτου Μητροπολίτου Μαρωνείας Κωνσταντίου, ἐνθα ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνη δέσπη. Ἐν συνεχείᾳ, ἐψάλιη στὸ Ἱρῶν τῆς πόλεως ἡ καθιερωμένη ἐπιμνημόσυνη δέσπη καὶ ἔλαβε χώρα ἡ κατάθεση τῶν στεφάνων.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ Ε΄ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Τὴν Δ΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐχοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Δ΄ κατανυκτικοῦ ἐσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποῦ μίλησε ὁ προσκληθεὶς Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Ἀλέξιος, Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Ξενοφώντος τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Περὶ προσευχῆς, ἡ Θεοποιὸς ἀρετή».

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΟ ΦΥΛΑΚΙΟ ΤΟΥ ΟΧΥΡΟΥ ΤΗΣ ΝΥΜΦΑΙΑΣ

Τὴν μεσημβριάν τῆς Παρασκευῆς τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, 31 Μαρτίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων μετέβη στὸ φυλάκιο τοῦ Ὁχυροῦ τῆς Νυμφαίας καὶ ἀνέπεμψε τὴν ἀκολουθίαν τῶν Χαίρετισμῶν πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

ΠΑΡΘΟΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
PORT DAVE
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
Αρ. 25.
ΕΛΛΑΣ-HELLAS

ΒΕΛΤΑ
Hellenic Post